

BÖBREK NAKLI

Prof. Dr. Tekin AKPOLAT

Böbrek nakli modern tıbbın en büyük başarılarından birisidir ve böbrek yetmezliği olan hastalarda tercih edilen tedavi şeklidir. Hastalar böbrek nakli olsa bile yaşamlarının sonuna kadar ilaç kullanmak zorunda kalırlar, takiplerinde sorunlarla karşılaşabilirler yani böbrek nakli olunca sorumlulukları bitmez. Soru cevaplarla böbrek nakli hakkında bilgi sahibi olalım.

Böbrek nakli için nereden böbrek bulabilirim?

Böbrek nakli için gereken böbrek 2 kaynaktan sağlanabilir.

- 1.Canlı vericiden: Hastanın anne, baba, kardeş gibi kan bağı olan bir yakını organını bağışlayabilir. Eşlerin böbrekleri de uygun olabilir.
- 2.Kadavra vericiden yani beyin ölümü gerçekleşmiş insanlardan.

Canlı vericiden yapılan böbrek nakli mi kadavra vericiden yapılan böbrek nakli mi daha başarılıdır?

Genel olarak canlı vericiden yapılan böbrek nakli daha başarılıdır ama yıllarca kadavra böbrek ile diyaliz tedavisine gerek duymadan yaşayan çok sayıda hasta vardır. Öte yandan, organ bağı programlarının başarısı canlı verici sayısı ile değil kadavra verici sayısı ile ölçülür.

Kardeşlerim böbrek vermek istiyor. İşe nereden başlamalıyız?

Önce kardeşinizde ciddi bir sağlık problemi ve böbrek bağışlamasına engel bir durum olmamalıdır. Böbrek nakli ile bir hastayı iyileştirmek isteyen bir doktor başka bir insanı hasta yapmak istemez.

Başka?

Böbrek nakli yapılabilmesi için alıcı ile verici arasında ABO kan grubu sisteminde uyum olmalıdır; uyum kuralları kan naklindeki gibidir (O grubu genel verici, AB grubu genel alıcı); yani O kan grubu olan herkese böbrek verebilir, AB kan grubu herkesten böbrek alabilir. Rh sisteminin ise bir önemi yoktur; yani Rh negatif bir kişi Rh pozitif bir kişiden böbrek alabilir.

Mehmet Bey, Mustafa Bey, Ayşe Hanım ve Fatma Hanım'ın böbrek yetmezliği var, hepsinin kan grupları farklı ve dördünün de kan grupları farklı olan 4 kardeşi var. Bir tablo aracılığı ile kim kime böbrek verebilir bakalım. Kendi kan grubunuzu bularak size böbrek verebilecek kan grubu olan yakınlarınızı seçebilirsiniz. Rh sisteminin böbrek naklinde bir önemi olmadığı için hastaların ve muhtemel böbrek vericilerinin Rh sistemi yazılmamıştır.

Hasta (Kan grubu)	1. kardeş (A)	2. kardeş (B)	3. kardeş (O)	4. kardeş (AB)
Mehmet (A)	Verebilir	Veremez	Verebilir	Veremez
Mustafa (B)	Veremez	Verebilir	Verebilir	Veremez
Ayşe (O)	Veremez	Veremez	Verebilir	Veremez
Fatma (AB)	Verebilir	Verebilir	Verebilir	Verebilir

Mehmet Bey'e 1. ve 3. kardeşi böbreğini verebilirken Fatma Hanım tüm kardeşlerinden böbrek alabilir.

Böbrek vericim var ama kan grubu tutmuyor?

Kan grubu uymadan da böbrek nakli yapılması mümkündür ama hem zordur hem de riskler içerir. Sizin gibi başka bir hasta ile böbrek vericilerinizi değiştirebilirsiniz. Bu çapraz nakil olarak isimlendirilir ve 2 böbrek nakli ameliyatı aynı anda yapılır.

Doku grubu uyumu diye bir şey duydum. Bu nedir?

Alıcı ile verici arasında uyum aranan ikinci sistem, doku grubu olarak bilinen HLA sistemidir. HLA sistemi 6. kromozomun kısa kolu üzerinde yerleşmiş doku uygunluk antijenlerini içerir (bu cümle biraz karışık oldu, isterseniz kısaca genetik şifre diyelim). HLA bölgesindeki antijenler 1. sınıf (A,B,C) ve 2. sınıf (D,DR,DP,DQ) olmak üzere ikiye ayrılır. Böbrek naklinde önemli olan A,B ve DR antijenleridir ve her insanda ikişer tane bulunur. Böbrek naklinde en iyi sonuç doku uygunluk antijenlerinde tam uyum olduğu durumlarda alınmaktadır; vericide alıcıda olmayan DR, B, A antijenleri arttıkça (yani DR, B, A uyumsuzlukları oldukça) alıcının böbreği reddetme olasılığı artmaktadır.

Böbrek vericisi olmak için tam uyum zorunlu mudur?

Hayır. Anne veya babadan böbrek naklinde pratik olarak tam uyum söz konusu olamaz çünkü anne ve babamızdan birer A, B ve DR antijen alırız. Son yıllarda çıkan yeni ilaçlar nedeni ile artık alıcı ile verici arasında hiç doku grubu uyumu olmasa da böbrek nakli mümkündür.

Halamın oğlu böbreğini vermek istiyor. Doku grubunun uyumlu olma şansı nedir?

Hala oğlu, teyze kızı gibi ikinci derece akrabalar arasında uyumlu böbrek olma olasılığı düşüktür. Akraba olmayan kişilerde uyumlu böbrek olma olasılığı ise çok daha düşüktür. Ancak artık doku grubu uyumunun böbrek naklinde önemli olmadığını hatırlatırım.

Kardeşim 15 yaşında, böbreğini vermek istiyor.

18 yaşından küçükler böbrek vericisi olamazlar.

Uygun böbrek vericim var. Bundan sonra ne yapacağım?

Uygun verici olduğu saptanan kişi çok ayrıntılı bir inceleme döneminden geçer ve böbrek vermesinin kendisinde bir sorun oluşturup oluşturmayacağı araştırılır. Sizin de ayrıntılı bir incelemeden geçmeniz gerekir.

Diyaliz tedavisine başlamadan böbrek nakli mümkün mü?

Evet ancak böbrek nakli için yeterli hazırlık yapılmamışsa hazırlıklar bitene kadar diyaliz desteği gerekebilir.

Canlı böbrek vericim yok, yurt dışından böbrek bulabilir miyim?

Para ile organ bulunan yani organ ticareti yapılan ülkeler/bölgeler vardır. Bu ülkelerde böbrek nakli yapıldıktan sonra tanıştığım çok hastam oldu. Bu hastaların infeksiyon başta olmak üzere çok ciddi sorunları vardı, bir kısmı da ne yazık ki kaybedildi.

Kadavradan böbrek nakli diğer bir seçenek. Kadavra verici ne demek?

Beyin ölümü gerçekleşmiş insanlar böbrek, kalp, karaciğer gibi organlarını bağışlayarak başka hastalara hayat verebilirler. Ülkemizde organ bağışları henüz istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Beyin ölümü gerçekleşmiş hastalarda adından da anlaşılacağı gibi beyin fonksiyonları tamamen ve geri dönmeyecek biçimde kaybolmuştur. Yani bu kişilerin bilinci yerinde değildir ve ancak solunum makinesi desteği ile yaşamlarının sürmesi mümkündür. Kişilerin ben gerçekten ölmeden organlarımı alırlar korkusu yersizdir çünkü beyin ölümüne

karar verecek ekip ile organ naklini yapacak ekip ayrı doktorlardan oluşur.

Kadavradan böbrek nakli için de kan grubu ve doku grubu uyumu gerekir mi?

Kan grubu uyumu canlı vericideki gibidir. Alıcı ile verici arasında olağanüstü durumlar dışında bir akrabalık olmadığı için HLA sisteminde uyum sağlamak her zaman mümkün değildir, gerekmez de. Burada böbrek nakli yapacak ekibin en büyük yardımcısı olabildiğince geniş bir alıcı havuzuna sahip olması ve havuzdan uygun alıcının seçilmesidir. Bir merkeze kayıtlı olduğunuz zaman tüm ülke havuzuna da dahil olursunuz, yani İzmir'de bağışlanan bir böbrek Artvin'deki hastaya takılabilir. Bu nedenle böbrek nakli bekleyen tüm hastalar takip edildikleri merkezler aracılığı ile veya bizzat başvurarak bu havuza dahil olmalıdır, yani sıraya kaydolmalıdır. Bu havuz sadece böbrek nakli bekleyen hastalar değil organ bekleyen tüm hastalar için geçerlidir.

Böbrek vericim yok, ne yapabilirim?

Ülkemizde böbrek nakli sayısı ne yazık ki yeterli değildir ama gelecekte bu sayı artabilir, artacaktır. Bu nedenle hekim ve hemşirelerinizin önerilerine uymakta yarar vardır. Böbrek naklinin başarılı olabilmesi için hastanın tedaviye uyumunun tam olması gerekir, diyaliz tedavisine uyum göstermeyen bir hastanın günümüzde de gelecekte de böbrek bulma şansı daha azdır. Böbrek naklinden sonra da hastaların ömür boyu ilaç kullanmaları gerekir, ilacını kullanmayı bırakan hastalar yeniden diyaliz tedavisine başlayabilirler.

Ülkemizde böbrek naklinin durumu nedir?

Türk Nefroloji Derneği verilerine göre yılda yaklaşık 3000 böbrek nakli yapılmaktadır. Böbreklerin yaklaşık %20'si kadavra kaynaklıdır ve bu oran çok düşüktür. Bu oranın %80'e ulaştığı ülkeler vardır.

Ancak ülkemizde son yıllarda böbrek bağışı konusunda duyarlılığın artması ümit vericidir.

Not: Bu yazı Ürem Kreatininim Yüksek Diyalizi Nasıl Önlerim isimli ekitabımdan alınmıştır. Kitabın tamamını ücretsiz olarak web sayfamdan (www.tekinakpolat.com) indirmek mümkündür.

Bu broşürde genel bilgiler yer almaktadır, doktora danışmadan tedavide değişiklik yapılması sakıncalı olabilir.

Her türlü yayın hakkı saklıdır©

Bilimsel amaçlarla kaynak göstererek alıntı yapılabilir

<http://www.tekinakpolat.com>